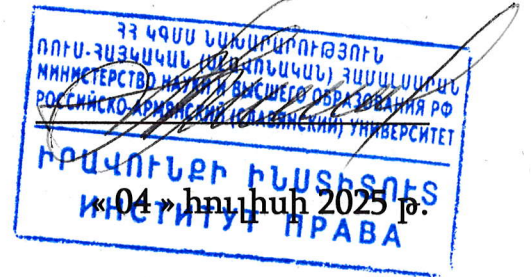

ԲՄԿ ՊՈՒՀ ՌՈՒՍ-ՀԱՅԿԱԿԱՆ (ՍԼԱՎՈՆԱԿԱՆ) ՀԱՄԱԼՍԱՐԱՆ

Հաստատում եմ՝
Իրավունքի Ինստիտուտի տնօրեն
Մ. Ա. Քալաշյան

Ինստիտուտ՝ Իրավունքի
Ամբիոն՝ Իրավունքի տեսության և Սահմանադրական իրավունքի ամբիոն

Հեղինակ՝ Ի.գ.թ. Գևորգյան Մ. Ա.

ԴԱՍԸՆԹԱՑԻ ԱՌԱՐԿԱՅԱԿԱՆ ԾՐԱԳԻՐ

Դասընթաց՝ Իրավաբանական էթիկա

Բակալավրի կրթական ծրագիր՝ 042101.01.6 «Իրավագիտություն»

Դասիչ մասնագիտություն՝ 042101.00.6 «Իրավագիտություն»

ԲՄԿ ՊՈՒՇ Հայ-ռուսական (Սլավոնական) համալսարան

1. Ներածություն

«Իրավաբանական էթիկա» դասընթացը պատկանում է մարդասիրական, սոցիալական և տնտեսական ցիկլի բազային մասին: «Իրավաբանական էթիկա» առարկան իրավաբանական գիտությունների ինքնուրույն դասընթաց է, որի նպատակը իրավաբանի մասնագիտական էթիկայի հիմնախնդիրների համակարգված ներկայացումն է: Այս դասընթացի տիրապետումը զարգացնում է իրավագիտակցությունը և նպաստում է ապագա իրավաբանների բարոյական ու մասնագիտական զարգացմանը: «Իրավաբանական էթիկա» դասընթացը օգնում է ուսանողին պատկերացումներ ձևավորել էթիկայի համընդհանուր սկզբունքների և էթիկական չափանիշների մասին, որոնց համապատասխան կառուցվում է իրավաբանի մասնագիտական էթիկան կազմող բարոյական և էթիկական պահանջների համակարգը:

Դասընթացի նպատակը պրակտիկ իրավաբանների կողմից իրենց հետագա մասնագիտական գործունեությունն իրավաբանի էթիկայի պահանջներին համապատասխան իրականացնելու հնարավորության ընձեռումն է: Դասընթացի շրջանակներում կքննարկվեն ինչպես տեսական հարցեր, այնպես էլ հանրային պաշտոն զբաղեցնող անձանց, մասնավորապես՝ քննիչների, դատախազների և դատավորների էթիկային վերաբերող բազմաթիվ պրակտիկ իրավիճակներ:

«Իրավաբանական էթիկա» դասընթացի հիմնական խնդիրներն են՝

Ս օգնել ուսանողներին հասկանալ վերաբերելի մի շարք հասկացությունների առանձնահատկությունները, գործնականում այդ կապակցությամբ առաջացող խնդիրները.

Ս ուսումնասիրել քննիչի, դատախազի և դատավորի վարքագծի կանոնները.

Ս պատկերացում կազմել պրակտիկ իրավաբանի մասնագիտական էթիկայի ընդհանուր կանոնների մասին:

Դասընթացի օբյեկտը և առարկան:

«Իրավաբանական էթիկա» դասընթացի ուսումնասիրության օբյեկտ հանդիսանում է քննիչի, դատախազի և դատավորի մասնագիտական էթիկան:

«Իրավաբանական էթիկա» դասընթացի առարկան՝ իրավաբանի մասնագիտական էթիկայի առանձնահատկություններն են:

Դասընթացի մուտքային պահանջները:

«Իրավաբանական էթիկա» դասընթացի շրջանակներում, առավել արդյունավետ կրթական վերջնարդյունքների ձևավորման համար, ուսանողներին անհրաժեշտ են բազային գիտելիքներ իրավագիտությունից, պետության և իրավունքի տեսությունից, սահմանադրական իրավունքից, հարակից մի շարք այլ իրավունքի ճյուղեր

ԲՄԿ ՊՈՒՀ Հայ-ռուսական (Սլավոնական) համալսարան

ուսումնասիրող առարկաներից, ինչպես նաև փիլիսոփայության, իրավունքի փիլիսոփայության, բարոյագիտության ոլորտներից:

2.1. Կրթական վերջնարդյունքները: Դասընթացի հաջող ավարտին ուսանողը պետք է.

Իմանա՝

ընդհանրական իմացական հմտությունները՝

- Ս Իրավաբանի մասնագիտական էթիկայի ոլորտը կարգավորող նորմատիվ իրավական հիմնական ակտերը.
- Ս Քննիչի, դատախազի, դատավորի վարքագծի կանոնների առանձնահատկությունները:

կարողանա՝

գործնական կիրառման հմտությունները՝

- Ս Գործնականում կիրառել ձեռք բերված գիտելիքները.
- Ս Վերլուծել և տալ քննիչի, դատախազի կամ դատավորի գործունեության բարոյական կողմերի իրավական գնահատական:

ունակ լինի՝

ինքնուրույնությունը և պատասխանատվությունը՝

- Ս Ինքնուրույն յուրացնել և վերլուծել վերաբերելի նորմատիվ իրավական ակտերի բովանդակությունը.
- Ս Գնահատել իրավաբանի մասնագիտական էթիկայի հետ կապված պրակտիկ իրավիճակները:

Դասավանդման եղանակները և մեթոդները:

«Իրավաբանական էթիկա» դասընթացն անցկացվում է դասախոսությունների և գործնական պարապմունքների միջոցով: Գործնական պարապմունքների նպատակն է օգնել ուսանողներին ուսումնասիրել դասընթացի կարևորագույն խնդիրները, խորացնել և համակարգել ուսանողների գիտելիքները տվյալ ոլորտում:

«Իրավաբանական էթիկա» դասընթացն ուսումնասիրելիս կարևոր դեր է խաղում հատկապես ուսանողների ինքնուրույն աշխատանքը՝ խնդիրների և իրավիճակային հարցերի քննարկման շրջանակներում:

«Իրավաբանական էթիկա» դասընթացի ընթացքում կիրառվում են բացատրական, տեղեկատվական, գործնական, համեմատական, հետազոտման և մասնակի որոնման մեթոդները:

ԲՄԿ ՊՈՒՀ Հայ-ռուսական (Սլավոնական) համալսարան

2.2. Դասընթացի աշխատատարության բաշխումն ըստ ուսումնական աշխատանքի տեսակների (ակադեմիական ժամերով)

Դասընթացը ներառված է «Ընդհանուր դասընթացների կրթաբլոկում»՝ 4 ակադեմիական կրեդիտ (34 ակադեմիական ժամ) աշխատատարությամբ, որից 16 ակադեմիական ժամ նախատեսվում է գործնական պարապմունքների համար: Դասընթացը նախատեսվում է ուսումնասիրել 4-րդ ուսումնական տարվա 2-րդ կիսամյակում:

Ուսումնական աշխատանքի տեսակները	Ընդամենը, ակադ. ժամեր
1. Առարկայի ուսումնասիրման ընդհանուր աշխատատարությունն, այդ թվում՝	144
1.1. Լսարանային պարապմունքներ, այդ թվում՝	34
1.1.1. Դասախոսություններ	18
1.1.2. Գործնական պարապմունքներ, այդ թվում՝	16
1.1.2.1. Ստուգողական աշխատանքներ	
1.2. Ինքնուրույն աշխատանք, այդ թվում՝	110
1.2.1. Քննություններին նախապատրաստում	
1.2.2. Ինքնուրույն աշխատանքի այլ տեսակներ, այդ թվում՝ (նշել)	
1.2.2.1. Գրավոր ինքնուրույն աշխատանքներ	
1.2.2.2. Էսսե և ռեֆերատներ	
Ամփոփիչ ստուգում (քննություն, ստուգարք)	Ստուգարք

2.3. Առարկայի ծավալը՝ 144 ժամ, կրեդիտ՝ «4» ECTS:

2.4. Դասընթացի ծավալի բաշխում (ակադեմիական ժամերով) ըստ թեմաների և ուսումնական աշխատանքի տեսակների

Առարկայի բաժինները և թեմաները	Ընդամենը	Դասախոսու- թյուններ	Գործնական / սեմինար պարապմունքներ
1	2=3+4	3	4
Թեմա 1. «Էթիկա», «իրավաբանական էթիկա», «վարքագծի կանոններ» և «կարգապահական կանոններ» հասկացությունների բովանդակությունը. Հանրային պաշտոններ զբաղեցնող	2	1	1

ԲՄԿ ՊՈՒՀ Հայ-ռուսական (Սլավոնական) համալսարան

անձանց և քննչական ապարատի աշխատակիցների վարքագծի ընդհանուր կանոնները			
Թեմա 2. ՀՀ քննչական կոմիտեի ներքին կարգապահական կանոնները. ՀՀ քննչական կոմիտեի կարգապահական հանձնաժողովը	2	1	1
Թեմա 3. Դատախազի կարգավիճակի առանձնահատկությունները, դատախազի վարքագծի ընդհանուր կանոնները և դրանից բխող պահանջները Դատախազի վարքագծի կանոնները պաշտոնեական և արտապաշտոնեական հարաբերություններում	2	1	1
Թեմա 4. Դատախազի վարքագծի կանոնների խախտման համար պատասխանատվությունը. ՀՀ գլխավոր դատախազին առընթեր էթիկայի հանձնաժողովը	4	2	2
Թեմա 5. Դատավորների էթիկայի կանոններ և վարքագծի կանոններ հասկացությունները. Դատավորի վարքագծի և էթիկայի միջազգային չափորոշիչները	4	2	2
Թեմա 6. Ներպետական օրենսդրությունը. «Դատական օրենսգիրք» ՀՀ սահմանադրական օրենքը, ՀՀ դատավորների ընդհանուր ժողովի որոշումները դատավորների վարքագծի կանոնների վերաբերյալ. էթիկայի և վարքագծի կանոնների խախտումների հետևանքները	4	2	2
Թեմա 7. Բարձրագույն դատական խորհուրդը, դատավորների էթիկայի և վարքագծի հարցերով լիազորությունները	8	4	4
Թեմա 8. Դատավորների կարգապահական պատասխանատվության հիմնական սկզբունքները և առանձնահատկությունները	8	5	3

ԲՄԿ ՊՈՒՀ Հայ-ռուսական (Սլավոնական) համալսարան

Ընդամենը	34	18	16
----------	----	----	----

3. Դասընթացի թեմաները և ծավալները

Թեմա 1. «Էթիկա», «իրավաբանական էթիկա», «վարքագծի կանոններ» և «կարգապահական կանոններ» հասկացությունների բովանդակությունը. Հանրային պաշտոններ զբաղեցնող անձանց և քննչական ապարատի աշխատակիցների վարքագծի ընդհանուր կանոնները

«Էթիկա» հասկացությունը որպես փիլիսոփայական կատեգորի և դրա բովանդակությունը իրավագիտությունում. «Վարքագծի կանոններ» և «կարգապահական կանոններ» հասկացությունները, դրանց բովանդակությունը և օրենսդրական ամրագրումը. Հանրային պաշտոններ զբաղեցնող անձանց ընդհանուր (տիպային) կանոնները «Հանրային ծառայության մասին» ՀՀ օրենքի համատեքստում. Քննիչների կարգավիճակի առանձնահատկությունները, մասնագիտական էթիկան, քննիչի գործունեության նկատմամբ ներկայացվող բարոյական պահանջները

Թեմա 2. ՀՀ քննչական կոմիտեի ներքին կարգապահական կանոնները. ՀՀ քննչական կոմիտեի կարգապահական հանձնաժողովը

ՀՀ քննչական կոմիտեի նախագահի հրամանով սահմանված` ՀՀ քննչական կոմիտեի աշխատողների ներքին կարգապահական կանոնները, դրանց խախտման դեպքում վրա հասնող պատասխանատվությունը. Քննիչների վարքագծի կանոնների խախտման պրակտիկ իրավիճակներ. ՀՀ քննչական կոմիտեի կարգապահական հանձնաժողովի գործունեությունը, կայացված ակտերը:

Թեմա 3. Դատախազի կարգավիճակի առանձնահատկությունները, դատախազի վարքագծի ընդհանուր կանոնները և դրանից բխող պահանջները. Դատախազի վարքագծի կանոնները պաշտոնեական և արտապաշտոնեական հարաբերություններում

Դատախազի կարգավիճակը, դրա առանձնահատկությունները, դատախազական էթիկան. Դատախազի գործունեության բարոյական հիմունքները. Դատախազի վարքագծի ընդհանուր կանոնները և դրանցից բխող պահանջները` սահմանված օրենքով և գլխավոր դատախազի հրամանով. Դատախազի վարքագծի կանոնները պաշտոնեական հարաբերություններում. Դատախազի վարքագծի կանոնները արտապաշտոնեական հարաբերություններում:

Թեմա 4. Դատախազի վարքագծի կանոնների խախտման համար պատասխանատվությունը. ՀՀ գլխավոր դատախազին առընթեր էթիկայի հանձնաժողովը

ԲՄԿ ՊՈՒՇ Հայ-ռուսական (Սլավոնական) համալսարան

Պատասխանատվությունը դատախազի վարքագծի կանոնների խախտման դեպքում, դատախազի վարքագծի կանոնների խախտման պրակտիկ իրավիճակներ. Գլխավոր դատախազին առընթեր էթիկայի հանձնաժողովի գործունեությունը, կայացրած ակտերը:

Թեմա 5. Դատավորների էթիկայի կանոններ և վարքագծի կանոններ հասկացությունները. Դատավորի վարքագծի և էթիկայի միջազգային չափորոշիչները

Դատական էթիկա, բովանդակությունը և նշանակությունը. Արդարադատության իրականացման բարոյական հիմունքները. Բարոյական պահանջները դատական իշխանության գործունեության նկատմամբ, դատավորների վարքագծի Բանգալոբյան սկզբունքները և միջազգային այլ չափորոշիչներ:

Թեմա 6. Ներպետական օրենսդրությունը. «Դատական օրենսգիրք» ՀՀ սահմանադրական օրենքը, ՀՀ դատավորների ընդհանուր ժողովի որոշումները դատավորների վարքագծի կանոնների վերաբերյալ. էթիկայի և վարքագծի կանոնների խախտումների հետևանքները

Դատավորների վարքագծի կանոնների վերաբերյալ ազգային օրենսդրությունը, ՀՀ դատավորների ընդհանուր ժողովի որոշումներում ամրագրված վարքագծի կանոնները:

Թեմա 7. Բարձրագույն դատական խորհուրդը, դատավորների էթիկայի և վարքագծի հարցերով լիազորությունները

ՀՀ բարձրագույն դատական խորհուրդը, կազմը, լիազորությունները. Դատավորների էթիկայի, վարքագծի և կարգապահական պատասխանատվության հարցերով լիազորությունների առանձնահատկությունները, կայացրած ակտերը:

Թեմա 8. Դատավորների կարգապահական պատասխանատվության հիմնական սկզբունքները և առանձնահատկությունները

Դատավորների կարգապահական պատասխանատվության հասկացությունը, հիմնական սկզբունքները և դատավորներին կարգապահական պատասխանատվության ենթարկելու ընթացակարգի առանձնահատկությունները

4. Գրականության ցանկ

Հիմնական գրականություն՝

1. Порубов А.Н., Порубов Н.И. Профессиональная этика юриста. Учебник, Минск: Выш. шк., 2012 г.
2. Аминов И.И., Дедюхин К.Г., Зинатулин З.З., Усиевич А.Р. “Профессиональная этика юриста” - 2010 г.
3. Братусь Б.С. “Психология и этика ” - АСТ- 2008 г.

ԲՄԿ ՊՈՒՀ Հայ-ռուսական (Սլավոնական) համալսարան

4. Кобликов А.С. “Профессиональная этика юриста” - 2005 г.- учебник для вузов. Изд. Норма
5. Васильева Г. - “Профессиональная этика юриста” - Ч. 2005 г.
6. Дубов Г. - “Этика сотрудников правоохранительных органов” -Щит-М.- 2002
7. Красникова Е.А.-“Этика и психология проф. деятельности ”-Форум-Инфра- М 2004 г.
8. Маслеева А.Г.- “Профессиональная этика юриста” -Екатеринбург- 2006 г.
9. Порубов Н.И., Порубов А.Н.- “Профессиональная этика юриста” - 2003 г.
10. Халиулина В.П. - “Профессиональная этика юриста “ - М.- 2004 г.
11. Даниелян Е.Р. “Независимость, неподкупность, эффективность, прозрачность, компетентность (Современные вызовы судебной реформы на Южном Кавказе) - (Датакан ишханутюн - 4/141 -2011)
12. Кони А. Ф. Нравственные начала в уголовном процессе (Общие черты судебной этики)
13. Собрание сочинений, 4.М.,1968.Т.4.
14. Ватман Д.П. Адвокатская этика. - М.: Юридическая литература,
15. Горский, Кокорев, Котов. Судебная этика. М., 1973.
16. Леоненко В.В. Профессиональная этика участников уголовного судопроизводства. Киев, 1981 г.
17. Кокорев Л. Д., Котов Д. П. Этика уголовного процесса. Воронеж, 1993 г.
18. Моисеева Т. В. Объективность и беспристрастность суда первой инстанции. М.,
19. Панкратов В. В. Комментарий к Кодексу судейской этики. М., 2005.
20. Пашин С. Судейская этика. М.
21. Порубов Н. И., Порубов А. Н. Профессиональная этика юриста. Минск, 2003.
22. Этика судьи / Ги Де Вель, Н. В. Радутная, Пьер Трюш и др. М.,
23. Емузов А. С. Усмотрение судьи: правовые и нравственные проблемы // Рос.судья. 2005. № 6.
24. Клеандров М. И. Азартные игры и арбитражный судья // Рос. судья. 2003. №11.
25. Матеров Н. Как улучшить подбор кандидатов на должности судей // Рос. юс-тиция. 2004. № 4.
26. Поляков С. Равнодушие судебной системы - оборотная сторона ее абсолютной независимости // Рос. юстиция. 2003. № 6.
27. Судейская этика. Поведение судей в суде и вне суда. Ответственность судей в России // Рос. судья. 2003. № 11.
28. Сумароков И. Судебный стресс // Рос. юстиция. 2003. № 12.

ԲՄԿ ՊՈՒՀ Հայ-ռուսական (Սլավոնական) համալսարան

29. Фоков А. В. Судейская этика по делам о праве собственности // Рос. судья.2003.

Նորմատիվ իրավական ակտեր՝

1. Դատավորների վարքագծի Բանգալորյան սկզբունքներ (ընդունված՝ 2002թ.)
2. ՀՀ Սահմանադրություն (ընդունված՝ 05.07.1995թ., 06.12.2015թ. և 22.06.2020թ. փոփոխություններով)
3. «Սահմանադրական դատարանի մասին» ՀՀ սահմանադրական օրենք (ընդունված՝ 17.01.2018թ.)
4. «Դատական օրենսգիրք» ՀՀ սահմանադրական օրենք (ընդունված՝ 07.02.2018թ.)
5. «Հանրային ծառայության մասին» ՀՀ օրենք (ընդունված՝ 23.03.2018թ.)
6. «Դատախազության մասին» ՀՀ օրենք (ընդունված՝ 17.11.2017թ.)
7. «Քննչական կոմիտեի մասին» ՀՀ օրենք (ընդունված՝ 19.05.2014թ.)

Էլեկտրոնային ռեսուրսներ՝

1. <https://www.arlis.am>
2. <http://www.cpcarmenia.am>
3. <http://www.court.am>
4. <http://www.concourt.am>
5. <http://www.investigative.am>
6. <http://www.prosecutor.am>

5. Հարցաշար՝

1. «Էթիկա» հասկացությունը՝ որպես փիլիսոփայական կատեգորիա և դրա բովանդակությունը իրավագիտության մեջ
2. «Վարքագծի կանոններ» և «կարգապահական կանոններ» հասկացությունները, դրանց բովանդակությունը և օրենսդրական կարգավորումը
3. Հանրային պաշտոն զբաղեցնող անձանց ընդհանուր (տիպային) վարքագծի կանոնները
4. Քննիչների կարգավիճակը, դրա առանձնահատկությունները
5. Քննչական էթիկա. Քննիչի գործունեության բարոյական պահանջները
6. Հայաստանի Հանրապետության քննչական կոմիտեի ներքին կարգապահական կանոնները

ԲՄԿ ՊՈՒՀ Հայ-ռուսական (Սլավոնական) համալսարան

7. Քննչական կոմիտեի ներքին կարգապահական կանոնները խախտելու համար նախատեսված պատասխանատվությունը
8. Քննչական կոմիտեի կարգապահական հանձնաժողովի գործունեությունը
9. Դատախազի կարգավիճակը, դրա առանձնահատկությունները
10. Դատախազի էթիկա. Դատախազի գործունեության բարոյական սկզբունքները
11. Դատախազի վարքագծի ընդհանուր կանոնները և դրանցից բխող պահանջները
12. Դատախազի վարքագծի կանոնները պաշտոնեական հարաբերություններում
13. Դատախազի վարքագծի կանոնները արտապաշտոնեական հարաբերություններում
14. Դատախազի վարքագծի կանոնները խախտելու համար նախատեսված պատասխանատվությունը
15. Գլխավոր դատախազին առընթեր էթիկայի հանձնաժողովի գործունեությունը
16. Դատական էթիկան, դրա բովանդակությունն ու նշանակությունը
17. Արդարադատության իրականացման բարոյական սկզբունքները. Դատական իշխանության գործունեության բարոյական պահանջները
18. Դատական նիստը նախագահող դատավորի դերը վարույթի էթիկական կողմն ապահովելու գործում
19. Դատական բանավեճի էթիկա. Դատական բանավեճերի բարոյական նշանակությունը
20. Դատավորի վարքագծի Բանգալորյան սկզբունքները
21. Անկախության և օբյեկտիվության սկզբունքները
22. Ազնվության և հավասարության սկզբունքները
23. Համապատասխանությունը էթիկական չափանիշներին
24. Կոմպետենտության և աշխատասիրության սկզբունքները
25. Հայաստանի Հանրապետության դատավորների էթիկայի և վարքագծի ընդհանուր կանոնները
26. Դատավորների վարքագծի կանոնները պաշտոնեական հարաբերություններում
27. Դատավորների վարքագծի կանոնները արտապաշտոնական հարաբերություններում

ԲՄԿ ՊՈՒՀ Հայ-ռուսական (Սլավոնական) համալսարան

6. Ստուգումների անցկացման ձևը և գնահատման չափանիշները

Խմբային քննարկում. Նպատակը՝ մտքերի փոխանակում առաջադրված տեսական խնդիրների և գործնական իրավիճակների վերաբերյալ:

Գնահատման չափանիշները՝ տեսական պատրաստվածություն, սեփական կարծիքի հիմնավոր և տրամաբանական փաստարկվածություն, ակադեմիական ակտիվություն, գիտական էթիկայի պահպանման կարողություն:

Ելույթներ ըստ թեմայի. Նպատակը՝ թեմայի կամ հարցի խորացված ուսումնասիրում:

Գնահատման չափանիշները՝ պատասխանի տրամաբանական կառուցում, տեսական և գործնական գիտելիքների համադրում, օրինակներ բերելու ունակություն, տեսակետների պատճառաբանված ներկայացման հմտություն:

Ստուգաբք. Նպատակը՝ ստուգել ուսանողների գիտելիքները և պատրաստվածությունը դասընթացի շրջանակում ստացված գիտելիքների արդյունքում: